

Briuselis, 2022 m. liepos 20 d.
(OR. en)

11538/22

ECOFIN 753
RELEX 1056
NIS 19
MED 37
COEST 594

PRIDEDAMAS PRANEŠIMAS

---

nuo:	Europos Komisijos generalinės sekretorės, kurios vardu pasirašo direktorė Martine DEPREZ
gavimo data:	2022 m. liepos 19 d.
kam:	Tarybos generaliniam sekretoriatui
Komisijos dok. Nr.:	COM(2022) 341 final
Dalykas:	KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI dėl makrofinansinės paramos teikimo trečiosioms šalims 2021 m.

Delegacijoms pridedamas dokumentas COM(2022) 341 final.

Pridedama: COM(2022) 341 final

Briuselis, 2022 07 19
COM(2022) 341 final

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

dėl makrofinansinės paramos teikimo trečiosioms šalims 2021 m.

{SWD(2022) 192 final}

TURINYS

1	ĮVADAS	2
2	MAKROEKONOMINIAI POKYČIAI ŠALYSE PARTNERĖSE	3
2.1	Rytinės kaimyninės šalys	4
2.2	Pietinės kaimyninės šalys	4
2.3	Vakarų Balkanai	5
3	MAKROFINANSINĖS PARAMOS OPERACIJOS 2021 M.	5
3.1	Rytinės kaimyninės šalys	6
	• Gruzija. COVID-19 MFP	6
	• Moldova. MFP ir COVID-19 MFP	7
	• Ukraina. COVID-19 MFP	7
3.2	Pietinės kaimyninės šalys	8
	• Jordanija. MFP III ir COVID-19 MFP	8
	• Tunisas. COVID-19 MFP	9
3.3	Vakarų Balkanai	9
	• Albanija. COVID-19 MFP	9
	• Bosnija ir Hercegovina. COVID-19 MFP	10
	• Kosovas ¹ . COVID-19 MFP	10
	• Juodkalnija. COVID-19 MFP	10
	• Šiaurės Makedonija. COVID-19 MFP	11
4	TINKAMO MFP LĖŠŲ PANAUDOJIMO UŽTIKRINIMAS: VEIKLOS VERTINIMAS, EX POST VERTINIMAS IR AUDITAS	11
4.1	Veiklos vertinimas	11
4.2	Ex post vertinimai	12
5	BENDROS TENDENCIJOS, SUSIJUSIOS SU MFP PRIEMONE	13
5.1	MFP priemonės veikimas	13
5.2	MFP 2021–2027 m. daugiamečioje finansinėje programoje	14
6	ŽVILGSNIS Į ATEITĮ – MFP OPERACIJOS IR BIUDŽETO BŪKLĖ 2022 M.	14

¹ Šis pavadinimas nekeičia pozicijų dėl statuso ir atitinka JT ST rezoliuciją 1244/99 bei Tarptautinio Teisingumo Teismo nuomonę dėl Kosovo nepriklausomybės deklaracijos.

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

dėl makrofinansinės paramos teikimo trečiosioms šalims 2021 m. ⁽²⁾

1 Įvadas

Makrofinansinė parama arba MFP yra ES finansinė priemonė ⁽³⁾, taikoma šalims partnerėms, susiduriančioms su mokėjimų balanso krize. Nuo 1990 m., kai buvo pradėta teikti MFP, ją naudojant padedama gerinti šalių, besiribojančių su ES arba geografiškai esančių netoli ES ribų, makroekonominį ir finansinį stabilumą, kartu skatinant įgyvendinti struktūrines reformas šiose šalyse. MFP yra papildoma parama, kuri teikiama, tik jei su Tarptautiniu valiutos fondu (toliau – TVF) sudarytas neprevencinis susitarimas dėl kredito. Mažinant šalių partnerių patiriamą tam tikrą spaudimą spręsti savo mokėjimų balanso problemas, šia parama joms sudaromos sąlygos plėsti savo fiskalinę erdvę, didinti skolos tvarumą ir sutelkti dėmesį į reikalingų reformų vykdymą. MFP operacijomis palengvinamas makroekonominio koregavimo procesas, todėl jos gali turėti teigiamą socialinį poveikį, nes šaliai suteikiama daugiau laiko ir galimybių šalinti pagrindines krizės priežastis.

MFP dažniausiai teikiama paskolų forma, o joms reikalingų lėšų Komisija skolinasi kapitalo rinkose. Komisija vėliau perskolina jas paramą gaunančiai šaliai. Tam tikrais atvejais MFP teikiama iš ES biudžeto finansuojamų dotacijų forma arba derinant paskolas ir dotacijas.

MFP išmokama dalimis ir tik tuo atveju, jei valstybė atitinka konkrečius struktūrinių reformų kriterijus, dėl kurių su ja buvo susitarta. Tokios sąlygos padeda įgyvendinti griežtas koregavimo ir reformų priemones, kuriomis siekiama: i) stiprinti viešųjų finansų sistemas ir ii) remti tvarų bei integracinį augimą ir darbo vietų kūrimą. Be to, išankstinė MFP suteikimo sąlyga yra ta, kad paramą gaunanti šalis privalo taikyti veiksmingus demokratinius mechanizmus. Tai reiškia, kad ji: yra sukūrusi daugiapartinę parlamentinę sistemą, laikosi teisinės valstybės principo ir garantuoja, jog gerbs žmogaus teises. Taip MFP papildo nuolatinę ES bendradarbiavimo paramą ir padeda siekti platesnio masto tikslų – išsaugoti stabilumą, didinti gerovę ir propaguoti mūsų pagrindines vertybes už ES ribų. MFP plačiai pripažinta kaip veiksminga reagavimo į krizes priemonė, kuria ES suteikiama galimybė imtis aiškių ir lanksčių veiksmų ir paskatinti keisti šalių politiką ⁽⁴⁾. Ši išvada dėl MFP veiksmingumo reaguojant į krizes yra patvirtinta kelių užbaigtų MFP operacijų nepriklausomų *ex post* vertinimų išvadose ⁽⁵⁾.

---

² Ši ataskaita parengta remiantis informacija, turėta 2022 m. birželio mėn.

³ Makrofinansinės paramos ES nepriklausančioms šalims, išskyrus besivystančias šalis, teisinis pagrindas yra Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 212 straipsnis. Kai trečiajai šaliai reikalinga skubi finansinė parama, ji gali būti grindžiama SESV 213 straipsniu.

⁴ Be to, makrofinansinė parama papildomi kiti su kaimyninėmis šalimis ir Vakarų Balkanais susiję ES išorės veiksmai arba priemonės, įskaitant paramą biudžetui, kurios išmokos dotacijomis 2021 m. šiuose regionuose siekė 461 mln. EUR. Naujausią paramos biudžetui ataskaitą galima rasti adresu https://ec.europa.eu/international-partnerships/system/files/budget_support_-_trends_and_results_2021.pdf.

⁵ Visos *ex post* vertinimo ataskaitos skelbiamos Komisijos interneto svetainėje, žr. https://ec.europa.eu/info/evaluation-reports-economic-and-financial-affairs-policies-and-spending-activities_lt.

MFP yra krizės laikotarpio priemonė, todėl skirtingai nei pagal kitas ES išorės finansavimo priemones, pagal MFP priemonę finansinė parama nėra teikiama reguliariai ir nėra programuojama. Dėl šios priežasties pagal 2021–2027 m. daugiametę finansinę programą (DFP) konkrečios MFP operacijos toliau bus vykdomos priėmus *ad hoc* sprendimus. Jei tokie *ad hoc* sprendimai dėl konkrečių MFP operacijų grindžiami SESV 212 straipsniu, jie priimami laikantis įprastos teisėkūros procedūros, pagal kurią kiekvienai operacijai turi pritarti Europos Parlamentas ir Taryba (arba pritariama kelioms operacijoms vienu metu, kaip buvo priimant MFP teikimo per COVID-19 pandemiją dokumentų rinkinį 2020 m. gegužės mėn.).

Šią metinę ataskaitą Komisija parengė laikydamasi pareigos teikti informaciją, numatytos įvairiuose Europos Parlamento ir Tarybos sprendimuose dėl MFP operacijų. Prie ataskaitos pridedamas Komisijos tarnybų darbinis dokumentas, kuriame pateikiama išsamesnė atskirų MFP operacijų makroekonominių aplinkybių ir tų operacijų įgyvendinimo analizė.

2 MAKROEKONOMINIAI POKYČIAI ŠALYSE PARTNERĖSE

Po 2020 m. COVID-19 pandemijos sukulto ekonomikos nuosmukio, 2021 m. plėtos ir kaimyninių šalių ekonomika atsigavo. Įvairiose šalyse nuosmukio trukmė ir mastas buvo nevienodi. Šie skirtumai priklauso ne tik nuo skirtingo pandemijos plitimo įvairiose šalyse, bet ir nuo skirtingų partnerių ekonominių struktūrų, taip pat nuo jų nevienodo gebėjimo imtis veiksmingų kovos su nuosmukiu priemonių. Vėlesnis ekonomikos atsigavimas įvairiose šalyse taip pat buvo nevienodas. Šiame skyriuje nagrinėjami regioniniai sunkumai, su kuriais susiduria ES kaimyninės šalys ir Vakarų Balkanai, o kiekvienos šalies ekonominės veiklos rezultatai papildomai įvertinami pridedamame Komisijos tarnybų darbiniam dokumente.

Nors toliau pateiktos regioninės apžvalgos grindžiamos praeities rezultatais, reikia pažymėti, kad Rusijos įsiveržimas į Ukrainą ne tik padarė tiesioginį griaujamąjį poveikį Ukrainai, bet ir gerokai aptemdė bendras perspektyvas. Nors dėl šalutinio poveikio labiausiai gali būti paveiktos kai kurios Ukrainos kaimynės, priklausančios Rytų partnerystei, invazijos padariniai bus jaučiami visuose trijuose regionuose. Rytų partnerystės šalyse dėl invazijos į Ukrainą nuvertėjo valiuta, taip pat patiriamas didelis spaudimas maisto ir energijos kainoms. Be to, smarkiai sumažėjo vartotojų ir verslo pasitikėjimas. Artimiausiais mėnesiais konfliktas darys didelę įtaką prekybai, emigrantų perlaidoms ir investicijoms. Apskritai, tikėtina, kad Rytų partnerystės regiono laukia stagfliacijos metai. Nepaisant nedidelio bendro poveikio prekybai pietinėse kaimyninėse šalyse, jose konflikto sukeltas spaudimas jaučiamas per išaugusias maisto produktų kainas ir grėsmę aprūpinimui maistu (kai kurios šalys yra labai priklausomos nuo Rusijos ir Ukrainos importuojamų kviečių, kurie yra itin svarbus ir gausiai subsidijuojamas pagrindinis produktas), taip pat per energijos kainas (dažnai stipriai subsidijuojamas). Be to, kai kuriose pietinėse kaimyninėse šalyse tai taip pat pakenks turizmo sektoriaus atsigavimui po COVID-19. Taip pat prognozuojama, kad dėl nuolatinio energijos, maisto ir transporto kainų augimo Vakarų Balkanuose toliau didės infliacija ir mažės namų ūkių realiosios disponuojamosios pajamos bei privatus vartojimas. Nuo turizmo labiausiai priklausomose Vakarų Balkanų šalyse gali dar labiau sulėtėti ekonomikos augimas. Visų trijų regionų ekonominėms perspektyvoms įtakos turės: i) tarptautinių tiekimo grandinių sutrikimai ir ii) dėl prastesnių augimo perspektyvų šalyse, kurios yra svarbios prekybos partnerės, įskaitant ES, sumažėjusi paklausa. Šie veiksniai gali paveikti eksportą, tiesiogines užsienio investicijas ir emigrantų perlaidas ir taip padidinti esamą išorės disbalansą.

2.1 Rytinės kaimyninės šalys

Po 2020 m. pandemijos sukulto nuosmukio, 2021 m. rytinių kaimyninių šalių ekonomika atsigavo. Tokį ekonomikos atsigavimą lėmė: i) namų ūkių vartojimo atsigavimas palyginti su labai žemu buvusiu lygiu, ii) emigrantų perlaidų padidėjimas ir iii) aktyvesnė investicinė veikla. Šių šalių ekonomiką taip pat palaikė didelė išorės paklausa. Nors beveik visose šalyse vėl pradėjus augti ekonomikai sumažėjo nedarbo lygis, šį augimą visus metus lydėjo nuolatinis ir staigus infliacijos didėjimas, kurį daugiausia lėmė spartus pasaulinių maisto ir energijos kainų augimas. Siekdami pažaboti infliaciją, 2021 m. visi rytinių kaimyninių šalių centriniai bankai sugriežtino savo pinigų politiką. Taip buvo paskatintas nuolatinis vietos valiutų kursų kilimas; jos daugeliu atvejų atgavo 2020 m. prarastą vertę.

Nors vis dar jaučiami pandemijos padariniai, fiskalinė būklė 2021 m. pagerėjo. Dėl intensyvėjančio ekonominio aktyvumo ir smarkiai išaugusios prekybos pajamos vėl gerokai padidėjo. Tuo pat metu nuolat augo išlaidos, be kita ko, ir dėl to, kad tik laipsniškai buvo mažinamos dosnios priemonės, taikytos siekiant kovoti su pandemijos poveikiu namų ūkiams ir įmonėms. Dėl mažesnio deficito, brangstančių nacionalinių valiutų ir gerokai išaugusio nominaliojo BVP rytinėse kaimyninėse šalyse pagerėjo valstybės skolos ir BVP santykis. Kalbant apie išorės aspektus, dėl mažo buvusio lygio, didesnės paklausos ir biržos prekių kainų augimo visame regione smarkiai išaugo importas ir eksportas. Emigrantų perlaidų mastas taip pat labai padidėjo. Dėl visų pirmiau išvardytų priežasčių, taip pat dėl rugpjūčio mėn. TVF skirtų specialiųjų skolinimosi teisių (SST) jo narėms, labai pagerėjo išorės pozicijos ir padidėjo daugumos šalių tarptautinės atsargos.

Žvelgiant į ateitį, kaip jau minėta, rytinės kaimyninės šalys itin stipriai jaučia Rusijos invazijos į Ukrainą sukeltas ekonomines pasekmes ir joms kyla rizika patirti didelį ekonominį nuosmukį, kurio mastas gali būti panašus į tą, kuris kilo žlugus Sovietų Sąjungai praėjusio amžiaus dešimtajame dešimtmetyje, kadangi dėl invazijos labiausiai nukentėjo dvi didžiausios Rytų partnerystės regiono ekonomikos – Ukraina ir Baltarusija.

2.2 Pietinės kaimyninės šalys

2021 m. pietinėse kaimyninėse šalyse ekonominė veikla taip pat pradėjo atsigauti po pandemijos ir jos sukeltų ekonominių padarinių. Visose šalyse, išskyrus Libaną, kur tebesitęsia gili politinė ir ekonominė krizė, ekonomika vėl auga. Per metus augimas regione paspartėjo, nes dėl mažesnių apribojimų, vakcinų platinimo ir užslopinto paklausos augimo suaktyvėjo investicinė veikla ir atsigavo privačiojo bei valdžios sektoriaus vartojimas. Atsigavusi išorės paklausa taip pat palaikė į eksportą orientuotas pramonės šakas, ypač apdirbamąją pramonę. Be to, laipsniškai panaikinant kelionių apribojimus, šiek tiek pagerėjo turizmo rodikliai. Nedarbo lygis išliko aukštesnis nei prieš pandemiją, tačiau užimtumo rodikliai pagerėjo padidėjus ekonominio aktyvumo lygiui. Infliacinis spaudimas gerokai padidėjo, įskaitant spaudimą maisto ir energijos produktų kainoms, nes pinigų politika ir toliau buvo skatinamojo pobūdžio. Padidėjus biržos prekių kainoms, veikla tapo aktyvesnė, taip pat pagerėjo fiskalinis balansas energiją eksportuojančiose šalyse.

2021 m. dėl atsigaujančių pajamų ir nuosaikaus išlaidų didėjimo, taip pat atsižvelgiant į laipsnišką su pandemija susijusių paramos priemonių panaikinimą, biudžeto deficitas sumažėjo. Tačiau valstybės skola dėl su pandemija susijusių didelių finansinių poreikių tebėra didžiulė. Regione buvo stebimas tvirtas importo ir eksporto atsigavimas, kurį lėmė: i) vėl atsigavusi anksčiau sumažėjusi paklausa, ii) biržos prekių kainų augimas ir iii) didėjanti paklausa pagrindinėse regiono eksporto rinkose. Rekordinio dydžio

emigrantų perlaidas taip pat paskatino Europos Sąjungos ekonomikos augimas ir labai išaugusios pasaulinės naftos kainos. Nacionalinių valiutų kursas išliko stabilus arba šiek tiek pakilo, o tarptautinės atsargos daugumoje šalių sumažėjo. Regionas ir toliau naudojosi tarptautinių skolinančių institucijų teikiama išorės parama, įskaitant TVF skiriamas specialiąsias skolinimosi teises.

Rusijos invazija į Ukrainą taip pat paveikė pietinių kaimyninių šalių perspektyvas, nors, palyginti su poveikiu Rytų partnerystės perspektyvoms, poveikis nebuvo toks didelis. Rusijos invazijos į Ukrainą padariniai kelia didelę riziką beprasidedančiam ekonomikos atsigavimui, nes numatoma, kad pietinės kaimyninės šalys ypač nukentės išaugus maisto, energijos ir kitų prekių kainoms. Dėl didesnių kainų augs infliacija, nukentės vidaus suvartojimas ir padidės spaudimas valstybių biudžetams.

2.3 Vakarų Balkanai

Po 2020 m. pandemijos sukulto ekonomikos nuosmukio 2021 m. COVID-19 krizės ardomasis poveikis atslūgo ir ekonomikos augimas labai pagyvėjo visose Vakarų Balkanų šalyse. Prie atsigavimo daugiausia prisidėjo: i) laipsniškas su COVID-19 susijusių plitimo valdymo priemonių panaikinimas, ii) didesnė vidaus ir išorės paklausa ir iii) palankus bazės efektas. Intensyvėjant ekonominei veiklai, užimtumo augimas vėl tapo teigiamas, o nedarbo lygis daugumoje regiono šalių sumažėjo. Taip pat padaugėjo dirbančių žmonių. 2021 m. infliacija didėjo visose Vakarų Balkanų šalyse. Infliacijos dinamika atspindėjo bendros paklausos atsigavimą ir padidėjusias energijos, maisto ir transporto kainas.

Dėl sustiprėjusios ekonominės veiklos atsigavusios mokestinės pajamos padėjo sumažinti 2021 m. biudžeto deficitą visame regione. Be to, palyginti su 2020 m. pabaiga, daugumoje šalių šiek tiek sumažėjo bendrosios valstybės skolos ir BVP santykis ir tai iš dalies atspindi atsigavusį nominaliojo BVP augimą. Kalbant apie išorės aspektus, 2021 m. einamųjų sąskaitų deficitas, palyginti su ankstesniais metais, gerokai sumažėjo, nes stipriai atsigavęs paslaugų eksportas ir didesnės emigrantų perlaidos nusrėdė padidėjusį prekybos prekėmis deficitą.

Vakarų Balkanų ekonominės perspektyvos taip pat pablogėjo, nes augimo galimybes stabdo keli veiksniai, iš kurių svarbiausias – išaugusių energijos, maisto ir transporto kainų poveikis disponuojamosioms pajamoms ir suvartojimui. Vis dėlto akivaizdu, kad šie veiksniai Vakarų Balkanus paveikė mažiau nei Rytų partnerystės šalis.

3 MAKROFINANSINĖS PARAMOS OPERACIJOS 2021 M.

2020 m. balandžio 22 d. Komisija priėmė pasiūlymą dėl 3 mlrd. EUR makrofinansinės paramos, skirtos 10 plėtros ir kaimyninių šalių partnerių, priemonių rinkinio, kad padėtų joms sumažinti COVID-19 pandemijos ekonominius padarinius. Šį sprendimą⁶ 2020 m. gegužės 25 d. rekordiškai greitai priėmė Europos Parlamentas ir Taryba⁷ COVID-19 MFP buvo skirta tik vieniems metams ir turėjo būti teikiama dviem dalimis kartu su išmokomis pagal susitarimą su TVF, taip pat taikant bendras išankstines MFP politines

⁶ Sprendimas (ES) 2020/701.

⁷ MFP visada teikiama atsižvelgiant į išmokomis skatinamą TVF programą. Iš esmės, paramą gaunančios šalys, kurios yra su TVF sudariusios rezervinį susitarimą arba vykdo programą pagal išplėstinę fondo priemonę (arba yra sudariusios panašų susitarimą dėl TVF prižiūrimos koregavimo ir reformų programos), turi vykdyti savo TVF programą pagal planą, o tai matyti iš sėkmingų peržiūrų. Per COVID-19 krizę MFP išimties tvarka taip pat skiriama šalims, gaunančioms iš TVF skubų finansavimą (pvz., pagal skubaus finansavimo priemonę), kurį TVF išmoka per vieną kartą.

sąlygas. Išmokant antrąją (paskutinę) dalį, taikoma papildoma sąlyga – šalis partnerė turėjo būti įvykdžiusi susijusias politikos sąlygas.

Todėl 2021 m. daugiausia dėmesio buvo skiriama COVID-19 MFP dokumentų rinkinio įgyvendinimui. Iš viso buvo išmokėta 1 665 mlrd. EUR vertės paskolų, skirtų ES šalių partnerių finansiniam stabilumui palaikyti ir padėti joms sumažinti COVID-19 pandemijos ekonominius padarinius.

2020 m. buvo inicijuotos 7 operacijos. 6 iš jų buvo sėkmingai užbaigtos, antrąją (paskutinę) dalį išmokėjus Šiaurės Makedonijai, Kosovui, Juodkalnijai, Jordanijai, Moldovai ir Ukrainai. Albanijai taip pat buvo išmokėta visa paramos suma, kurios paskyrimo sprendimas įsigaliojo tik 2021 m.

Tačiau MFP operacijos Gruzijai, dėl kurios susitarta pirmiau minėtu sprendimu, suma buvo išmokėta tik iš dalies. Nors pirmoji dalis buvo išmokėta 2020 m. lapkričio mėn., antroji dalis buvo atšaukta, i) Gruzijai neįvykdžius svarbiausios politikos sąlygos, susijusios su teismų sistema, ir ii) Gruzijos valdžios institucijoms nurodžius, kad lėšų joms nebereikia.

Likusios dvi operacijos, skirtos Bosnijai ir Hercegovinai bei Tunisui, taip pat buvo inicijuotos 2021 m., po to, kai pasibaigė užsitęsęs susitarimo memorandumo ir susitarimo dėl paskolos programos ratifikavimo procesai. 2022 m. gegužės 25 d. Tunisas gavo antrąją išmoką, taigi, šaliai įvykdžius susitarimo memorandume sutartas politikos sąlygas, operacija buvo sėkmingai užbaigta. Beje, Bosnijai ir Hercegovinai skirtos paramos antroji dalis dėl riboto reformų įgyvendinimo pasibaigus paramos laikotarpiui nebuvo išmokėta.

Be planuojamos finansinės paramos, skirtos padėti šalims kovoti su COVID-19 pandemija, taip pat buvo tęsiami planai įgyvendinti trečiąją reguliarią Jordanijai skirtą MFP, kurios antroji dalis buvo išmokėta 2021 m. liepos 20 d.

Atsižvelgdama į vykstantį ekonomikos atsigavimą po pandemijos ir 2021 m. spalio mėn. prasidėjusią dujų krizę, 2021 m. lapkričio mėn. Moldova pateikė prašymą dėl naujos MFP operacijos. Komisija taip pat gavo Ukrainos prašymą dėl naujos MFP, atsižvelgiant į konflikto su Rusija paaštrėjimo pavojų ir prarastą galimybę patekti į tarptautines kapitalo rinkas. Vėliau, 2022 m. pradžioje, buvo pasiūlytos atitinkamos MFP operacijos, skirtos Moldovai (iki 150 mln. EUR) ir Ukrainai (iki 1,2 mlrd. EUR).

MFP operacijų įgyvendinimo būklė 2021 m. (pagal regioną)

3.1 Rytinės kaimyninės šalys

- **Gruzija. COVID-19 MFP**

Į COVID-19 MFP dokumentų rinkinį buvo įtraukta iki 150 mln. EUR MFP skirta Gruzijai.

Pirmoji – 75 mln. EUR – dalis buvo išmokėta 2020 m. lapkričio mėn.

Antroji – 75 mln. EUR – dalis turėjo būti išmokėta įgyvendinus susitarimo memorandumu nustatytas politikos sąlygas šiose srityse: viešųjų pirkimų, pensijų sistemos, bendrovių teisės, valstybės įmonių valdymo, teismų sistemos, energijos vartojimo efektyvumo ir darbo rinkos. Gruzija iš tiesų įgyvendino kelias struktūrines

reformas, atitinkančias MFP sąlygas. Tačiau antroji išmokos dalis buvo atšaukta Gruzijai neįvykdžius svarbiausios politikos sąlygos, susijusios su teismų sistema, ir Gruzijos valdžios institucijoms nusprendus nebeprašyti antrosios dalies.

MFP buvo teikiama kartu su tarptautinių finansų įstaigų ir dvišalių paramos teikėjų, įskaitant TVF, ištekliais, be kita ko, pagal TVF Gruzijai skirtą ketverių metų trukmės išplėstinės fondo priemonės programą, kuri buvo patvirtinta 2017 m. balandžio mėn., o 2020 m. jos suma padidinta iki apytiksliai 690 mln. EUR. TVF vykdomoji valdyba sėkmingai patvirtino visas su šia išplėstinės fondo priemonės programa susijusias peržiūras, įskaitant galutinę peržiūrą, atliktą 2021 m. balandžio mėn.

- **Moldova. MFP ir COVID-19 MFP**

Pagal COVID-19 MFP dokumentų rinkinį Moldovai skirta 100 mln. EUR parama, kuria papildoma 235 mln. USD TVF specialioji programa (priimta 2020 m. balandžio mėn.). Pirmoji dalis buvo išmokėta 2020 m. lapkričio mėn., o antroji ir paskutinė dalis (50 mln. EUR) buvo išmokėta 2021 m. spalio mėn., taip sėkmingai užbaigiant MFP. Susitarimo memorandume nustatytos tam tikros politikos sąlygos, susijusios su: viešųjų finansų valdymu, verslo valdymu ir kova su korupcija. Beveik visu COVID-19 MFP laikotarpiu reformos buvo įgyvendinamos gana lėtai. Tačiau po 2021 m. liepos mėn. įvykusių parlamento rinkimų Moldovos pasirengimas šalinti struktūrinius trūkumus gerokai padidėjo, nes prezidentas, vyriausybė ir parlamentas ėmė nuosekliau bendradarbiauti. Nepaisant tokio pagerėjimo, pasikonsultavus su Valstybių narių makrofinansinės paramos komitetu, buvo nuspręsta netaikyti vienos sąlygos (dėl turto susigrąžinimo strategijos po 2014 m. bankų sukčiavimo atvejų).

2021 m. lapkričio mėn., prasidėjus energetikos krizei ir atsižvelgiant į aplinkybes, susijusias su ekonomikos gaivinimu po pandemijos, Moldova pateikė oficialų prašymą dėl naujos reguliarios MFP. Kruopščiai įvertinusi finansavimo poreikius, Komisija parengė pasiūlymą dėl naujos operacijos iki 150 mln. EUR, iš kurių 120 mln. EUR būtų skiriama kaip vidutinės trukmės paskolos, o 30 mln. EUR – kaip dotacijos. Sprendimą suteikti papildomą MFP Moldovai Europos Parlamentas ir Taryba priėmė 2022 m. balandžio 6 d. MFP bus išmokėta trimis dalimis, įgyvendinus politikos veiksmus gero valdymo, teisinės valstybės, kovos su korupcija ir energetikos sektoriaus reformų srityse. Tolesnė pažanga turto susigrąžinimo srityje (įgyvendinant tolesnius veiksmus pagal ankstesnes MFP operacijas) taip pat yra sąlyga paramos išmokoms išmokėti.

Naujoji MFP parodo, kad TVF atnaujino bendradarbiavimą su Moldovos valdžios institucijomis po 2021 m. liepos mėn. įvykusių rinkimų. Pasiektas naujas tarnybų lygmens susitarimas dėl trejų metų trukmės 558,3 mln. USD išplėstinės kredito priemonės ir išplėstinės fondo priemonės, kurį Fondo vykdomoji valdyba patvirtino 2021 m. gruodžio mėn. Pirmoji – 79,8 mln. USD – dalis buvo išmokėta iš karto po susitarimo patvirtinimo.

- **Ukraina. COVID-19 MFP**

1,2 mlrd. EUR Ukrainai skirta COVID-19 MFP įsigaliojo 2020 m. rugsėjo mėn. Šios penktosios MFP operacijos struktūrinės politikos sąlygos buvo grindžiamos ankstesnių MFP laimėjimais ir jomis remiamos reformos keturiuose srityse: viešųjų finansų valdymo, valdymo ir teisinės valstybės, verslo aplinkos gerinimo ir energetikos bei valstybės valdomų įmonių. 2020 m. gruodžio 9 d. išmokėta pirmoji dalis – 600 mln. EUR.

Antrosios dalies išmokėjimas buvo siejamas su sąlyga, kad Ukraina įvykdys susitarimo memorandumu ir TVF programa prisiimtą išsipareigojimą sėkmingai įgyvendinti aštuonias struktūrinės politikos priemones. Ši Ukrainai skirta COVID-19 MFP buvo teikiama kartu su kitais tarptautinių finansų įstaigų ir dvišalių paramos teikėjų ištekliais, visų pirma, pagal TVF 18 mėnesių trukmės 5 mlrd. USD vertės rezervinį susitarimą, dėl kurio buvo susitarta 2020 m. birželio 9 d. Su TVF sutartų sąlygų įgyvendinimo pažanga buvo netolygi, o pirmoji programos peržiūra, įskaitant programos pratęsimą iki 2022 m. birželio mėn. pabaigos, buvo baigta tik 2021 m. lapkričio mėn. Remiantis išankstiniu TVF garantiniu raštu dėl reikšmingos pažangos įgyvendinant pagrindinius programos prioritetus ir atsižvelgiant į pačios Komisijos atliktą vertinimą, kuriuo nustatyta, kad struktūrinės priemonės, dėl kurių susitarta susitarimo memorandume, įgyvendinamos patenkinamai, 2021 m. spalio 25 d. buvo išmokėta antroji dalis – 600 mln. EUR. Taip buvo sėkmingai užbaigtas Ukrainai skirtos COVID-19 MFP įgyvendinimas.

Didėjant geopolitinei įtampai, tvyrojusiai prieš Rusijos invaziją į Ukrainą, 2022 m. vasario 1 d. Europos Komisija priėmė sprendimo pasiūlymą dėl naujos skubios Ukrainai skirtos MFP, kuri sudarytų iki 1,2 mlrd. EUR paskolų, išmokėtinų dviem lygiomis dalimis. 2022 m. vasario 24 d. Europos Parlamentas ir Taryba priėmė sprendimą, kuriuo leidžiama šeštoji nuo 2014 m. MFP operacija Ukrainai. Kovo 3 d. Komisija ir Ukraina pasirašė susijusį susitarimo memorandumą, pagal kurį 2022 m. kovo 11 ir 18 d. dviem dalimis buvo išmokėta pirmoji 600 mln. EUR išmoka. Reaguodama į neatidėliotinus Ukrainos finansavimo poreikius ir atsižvelgdama į tai, kad šiuo etapu dėl *force majeure* aplinkybių negalima įvykdyti susitarimo memorandume sutartų sąlygų, Komisija, pasikonsultavusi su Valstybių narių makrofinansinės paramos komitetu, nusprendė išskirtine tvarka gegužės mėn. skubiai išmokėti antrąją 600 mln. EUR dalį. Ši skubi MFP teikiama kartu su tarptautinių finansų įstaigų ir dvišalių paramos teikėjų ištekliais, įskaitant TVF 18 mėnesių trukmės 5 mlrd. USD vertės rezervinį susitarimą, dėl kurio buvo susitarta 2020 m. birželio 9 d. 2021 m. lapkričio mėn. sėkmingai užbaigus pirmąją programos peržiūrą, TVF vykdomoji valdyba pratęsė rezervinio susitarimo galiojimą iki 2022 m. birželio mėn. pabaigos. Antroji programos peržiūra pradėta 2022 m. vasario 23 d., likus vienai dienai iki Rusijos invazijos. Taigi, atsižvelgdama į išskirtinę situaciją, Ukraina paprašė skubaus finansavimo pagal skubaus finansavimo priemonę ir kovo 9 d. gavo 1,4 mlrd. USD.

3.2 Pietinės kaimyninės šalys

- **Jordanija. MFP III ir COVID-19 MFP**

2020 m. sausio mėn. įsigaliojus trečiajai 500 mln. EUR MFP Jordanijai, 2020 m. balandžio mėn. Jordanijos valdžios institucijos paprašė suteikti papildomą paramą, susijusią su COVID-19 pandemija, ir ES pritarė papildomai 200 mln. EUR vertės MFP, kuri visa turėjo būti suteikta paskolų forma. MFP nustatytais politikos sąlygomis daugiausia dėmesio skiriama: i) viešųjų finansų valdymo gerinimui, ii) kovai su korupcija, iii) viešųjų paslaugų sektoriaus reformų vykdymui, iv) socialinės ir darbo rinkos politikos reformoms ir v) valdymui.

Pirmoji dalis (150 mln. EUR ir 100 mln. EUR papildoma parama) buvo išmokėta 2020 m. lapkričio 25 d. Antrajai ir trečiajai dalims taikomos konkrečios politikos sąlygos, dėl kurių Jordanija ir ES susitarė pasirašydamos susitarimo memorandumą. Antroji dalis (50 mln. EUR ir 200 mln. EUR papildoma parama) buvo išmokėta 2021 m. liepos 20 d., sėkmingai užbaigus su COVID-19 susijusią paramos dalį. Pasikonsultavus su Valstybių narių makrofinansinės paramos komitetu, išmokant antrąją dalį Jordanija

buvo atleista nuo vienos sąlygos, susijusios su elektroninių sąskaitų faktūrų išrašymo sistemos sukūrimu. Tačiau ši sąlyga turi būti visiškai įvykdyta, kai bus įgyvendintos visos reformos, būtinos trečiajai paramos daliai išmokėti. Trečioji 200 mln. EUR dalis gali būti išmokėta iki 2023 m. balandžio mėn.

Šios MFP operacijos teikiamos kartu su tarptautinių finansų įstaigų ir dvišalių paramos teikėjų, įskaitant TVF, ištekliais. 2020 m. kovo 25 d. TVF patvirtino Jordanijai skirtą ketverių metų trukmės išplėstinės fondo priemonės programą, kurios vertė – 1,1 mlrd. EUR (270 % kvotos). Vėliau ši suma buvo padidinta iki maždaug 1,3 mlrd. EUR (312 % Jordanijos kvotos). 2020 m. gegužės 20 d. TVF Jordanijai taip pat skyrė apie 366 mln. EUR vertės skubią paramą pagal skubaus finansavimo priemonę, kad padėtų šalinti pandemijos poveikį. Nuo 2020 m. pradžios iki 2021 m. gruodžio mėn. TVF iš viso Jordanijai išmokėjo apie 1 mlrd. EUR. Išplėstinės fondo priemonės programa vykdoma pagal planą, o trečioji peržiūra baigta laiku – 2021 m. gruodžio mėn. Nors 2021 m. pabaigoje Jordanijos valstybės skola išliko didelė ir siekė 110 % BVP, TVF ją įvertino kaip tvarią.

- **Tunisas. COVID-19 MFP**

2020 m. gegužės mėn. priimtu COVID-19 MFP dokumentų rinkiniu ES pritarė Tunisui skirtai 600 mln. EUR MFP. 2020 m. lapkričio 24 d. buvo pasirašytas susitarimo memorandumas ir susitarimas dėl paskolos programos, 2021 m. balandžio 15 d. juos ratifikavo Tuniso parlamentas, o 2021 m. gegužės 11 d. šie dokumentai įsigaliojo po paskelbimo Tuniso oficialiajame leidinyje. Taigi, 12 mėnesių paramos laikotarpis baigėsi 2022 m. gegužės mėn. MFP nustatytomis politikos sąlygomis daugiausia dėmesio skiriama keturioms teminėms sritims: viešųjų finansų valdymui ir pilietinio sektoriaus reformai, valstybės valdomų įmonių reformoms, socialinei apsaugai ir investavimo aplinkai.

MFP turėjo būti teikiama dviem dalimis po 300 mln. EUR. Pirmajai daliai buvo taikomos bendros išankstinės MFP politinės sąlygos. Ji išmokėta 2021 m. birželio 1 d. Akivaizdu, kad buvo paspartintos pastangos, susijusios su politikos reformomis, reikalingomis antrajai daliai išmokėti, ir visos sąlygos bent iš esmės yra įvykdytos. Nors būta tam tikro susirūpinimo dėl išankstinės politinės sąlygos, gavus valdžios institucijų laišką, kuriame išdėstyti įsipareigojimai dėl šių metų politinių įvykių kalendoriaus, 2022 m. gegužės 25 d. buvo išmokėta antroji dalis.

Parama siekiama papildyti išteklius, skirtus kitų paramos teikėjų, įskaitant TVF, kuris pagal 2020 m. balandžio 10 d. patvirtintą skubaus finansavimo priemonės programą Tunisui skyrė 685 mln. EUR.

3.3 Vakarų Balkanai

- **Albanija. COVID-19 MFP**

Po stiprių žemės drebėjimų 2019 m. lapkričio mėn. ir užgriuvus su COVID-19 pandemija susijusiems sunkumams, 2020 m. balandžio 15 d. Albanija oficialiai paprašė suteikti MFP. Reaguodama ES pritarė Albanijai skirtai 180 mln. EUR MFP pagal COVID-19 MFP dokumentų rinkinį. Susitarimo memorandumas ir susitarimas dėl paskolos programos buvo pasirašyti 2020 m. lapkričio 3 d. ir atitinkamai įsigaliojo 2020 m. lapkričio 3 d. ir 2021 m. sausio 26 d., kadangi jiems buvo taikomos skirtingos

nacionalinės procedūros. MFP nustatytais politikos sąlygomis buvo siekiama pašalinti dalį trūkumų viešųjų finansų valdymo, finansų sektoriaus, gero valdymo, kovos su korupcija ir socialinės apsaugos politikos srityse.

MFP turėjo būti teikiama dviem dalimis po 90 mln. EUR. Pirmoji dalis išmokėta 2021 m. kovo 31 d. Antroji (paskutinė) dalis buvo išmokėta 2021 m. lapkričio 5 d., Albanijai įvykdžius susijusias politikos sąlygas.

Parama buvo siekiama papildyti išteklius, skirtus kitų paramos teikėjų, įskaitant TVF, kuris pagal 2020 m. balandžio 10 d. patvirtintą skubaus finansavimo priemonės programą Albanijai skyrė 174 mln. EUR.

- **Bosnija ir Hercegovina. COVID-19 MFP**

2020 m. balandžio 14 d. per COVID-19 pandemiją sulaukus oficialaus Bosnijos ir Hercegovinos prašymo dėl MFP, į COVID-19 MFP dokumentų rinkinį buvo įtraukta 250 mln. EUR suma, skirta Bosnijai ir Hercegovinai. Susitarimo memorandumas ir susitarimas dėl paskolos programos buvo pasirašyti 2021 m. sausio 15 d. ir įsigaliojo 2021 m. birželio 9 d. Tokį vėlavimą lėmė ilgi šios šalies sprendimų priėmimo procesai. MFP nustatytais politikos sąlygomis buvo siekiama pašalinti dalį trūkumų ekonomikos valdymo ir institucijų stiprinimo, finansų sektoriaus stabilumo, skaidrumo ir kovos su korupcija, geresnio darbo rinkos veikimo srityse.

MFP turėjo būti teikiama dviem dalimis po 125 mln. EUR. Pirmoji dalis išmokėta 2021 m. spalio 7 d., o antroji dalis dėl riboto reformų įgyvendinimo pasibaigus paramos laikotarpiui nebuvo išmokėta.

Parama siekiama papildyti išteklius, skirtus kitų paramos teikėjų, įskaitant TVF, kuris pagal 2020 m. balandžio 20 d. patvirtintą skubaus finansavimo priemonės programą skyrė 330 mln. EUR.

- **Kosovas. COVID-19 MFP**

2020 m. balandžio 8 d. per COVID-19 pandemiją sulaukus oficialaus Kosovo prašymo dėl MFP, Kosovui skirta nauja 100 mln. EUR MFP operacija. MFP nustatytais politikos sąlygomis daugiausia dėmesio buvo skiriama siekiant stiprinti viešuosius finansus ir finansinį stabilumą, kovoti su šešėliniu sektoriumi, įgyvendinti teisinės valstybės strategiją ir gerinti jaunimo užimtumo perspektyvas.

MFP turėjo būti teikiama dviem dalimis po 50 mln. EUR. Pirmoji dalis išmokėta 2020 m. spalio 6 d. Antroji (paskutinė) dalis buvo išmokėta 2021 m. birželio 1 d., Kosovui įvykdžius susijusias politikos sąlygas.

Parama buvo siekiama papildyti TVF pagal skubaus finansavimo priemonę skirtą ir 2020 m. balandžio 10 d. patvirtintą finansavimą (52 mln. EUR, 50 % Kosovo TVF kvotos).

- **Juodkalnija. COVID-19 MFP**

2020 m. balandžio 15 d. sulaukusi oficialaus Juodkalnijos prašymo dėl MFP, ES pritarė Juodkalnijai skirtai 60 mln. EUR MFP operacijai pagal COVID-19 MFP dokumentų

rinkinį. MFP nustatytais politikos sąlygomis daugiausia dėmesio buvo skiriama siekiam stiprinti viešuosius finansus, kovą su korupcija ir finansinį stabilumą, gerinti verslo aplinką ir reformuoti socialinės apsaugos sistemą.

MFP turėjo būti teikiama dviem dalimis po 30 mln. EUR. Pirmoji dalis išmokėta 2020 m. spalio 6 d. Antroji (paskutinė) dalis buvo išmokėta 2021 m. birželio 1 d., Juodkalnijai įvykdžius susijusias politikos sąlygas.

Parama buvo siekiama papildyti išteklius, skirtus kitų paramos teikėjų, įskaitant TVF, kuris pagal 2020 m. birželio 24 d. patvirtintą skubaus finansavimo priemonės programą Juodkalnijai skyrė 75 mln. EUR.

- **Šiaurės Makedonija. COVID-19 MFP**

2020 m. balandžio 15 d. sulaukusi oficialaus Šiaurės Makedonijos prašymo dėl MFP, ES pritarė Šiaurės Makedonijai skirtai 160 mln. EUR MFP operacijai pagal COVID-19 MFP dokumentų rinkinį. MFP nustatytais politikos sąlygomis daugiausia dėmesio buvo skiriama siekiam stiprinti viešuosius finansus, kovą su korupcija ir finansinį stabilumą, gerinti verslo aplinką ir reformuoti socialinės apsaugos sistemą.

MFP turėjo būti teikiama dviem dalimis po 80 mln. EUR. Pirmoji dalis išmokėta 2020 m. spalio 6 d. Antroji (paskutinė) dalis buvo išmokėta 2021 m. birželio 1 d., Šiaurės Makedonijai įvykdžius susijusias politikos sąlygas.

Parama buvo siekiama papildyti išteklius, skirtus kitų paramos teikėjų, įskaitant TVF, kuris pagal 2020 m. balandžio 10 d. patvirtintą skubaus finansavimo priemonės programą Šiaurės Makedonijai skyrė 176 mln. EUR.

4 TINKAMO MFP LĖŠŲ PANAUDOJIMO UŽTIKRINIMAS: VEIKLOS VERTINIMAS, EX POST VERTINIMAS IR AUDITAS

4.1 Veiklos vertinimas

Laikydamosi ES finansinio reglamento reikalavimų, Komisija, padedama išorės konsultantų, atlieka veiklos vertinimus, kad gautų deramus patikrinimus, jog paramą gaunančiose šalyse tinkamai veikia administracinės ir finansinės procedūros.

Atliekant veiklos vertinimus, daugiausia dėmesio buvo skiriama viešųjų finansų valdymo sistemoms, visų pirma tam, kaip organizuojamas finansų ministerijų ir centrinių bankų darbas ir kokias procedūras jie taiko, t. y. kaip administruojamos sąskaitos, į kurias pervedamos ES lėšos. Ypatingas dėmesys taip pat skiriamas išorės audito institucijų veiklai, nepriklausomumui ir darbo programoms, taip pat šių institucijų kontrolės veiksmingumui. Be to, tikrinamos ir centriniu lygmeniu vykdomos viešųjų pirkimų procedūros.

2020 m. buvo atlikta 10 veiklos vertinimų, susijusių su COVID-19 MFP operacijomis ir nauja MFP III, skirta Jordanijai. Atlikus šiuos vertinimus buvo padaryta išvada, kad finansinės grandinės ir procedūros šalyse partnerėse yra tinkamos taikyti MFP tikslais. 2021 m. nereikėjo atlikti jokių naujų vertinimų.

4.2 *Ex post* vertinimai

Vadovaudamasi ES finansiniu reglamentu ir atitinkamais MFP sprendimais, Komisija, siekdama įvertinti MFP operacijų poveikį, atlieka baigtų įgyvendinti MFP operacijų *ex post* vertinimą⁸. Du pagrindiniai šių vertinimų tikslai yra šie:

- i. išanalizuoti MFP poveikį paramą gaunančios šalies ekonomikai, ypač jos išorės pozicijos tvarumui, ir
- ii. įvertinti papildomą ES veiksmų naudą.

2021 m. sausio mėn. ir balandžio mėn. Komisija paskelbė tarnybų darbinius dokumentus, susijusius su atitinkamai MFP I Tunisui ir MFP III Ukrainai *ex post* vertinimais. Prie šios ataskaitos pridedamame Komisijos tarnybų darbiniame dokumente pateikiama papildomos informacijos apie šiuos du vertinimus.

Be to, 2021 m. baigtas bendras MFP II intervencijų, skirtų Tunisui ir Jordanijai, *ex post* vertinimas ir visų 2010–2020 m. įgyvendintų MFP operacijų metavertinimas. Atliekant metavertinimą buvo įvertinti MFP priemonės principai ir ypatumai, taip pat buvo siekiama išsiaiškinti, kaip pagerinti: i) jos tinkamumą, veiksmingumą, efektyvumą, pridėtinę vertę ir ii) jos gebėjimą reaguoti į ES išorės veiksmų prioritetus. Susijusius abiejų vertinimų Komisijos tarnybų darbinius dokumentus numatoma paskelbti 2022 m.

- **MFP II Tunisui ir Jordanijai.** Išorės tyrime daroma išvada, kad abiejų šalių įgyvendintų operacijų dydis, forma ir trukmė buvo tinkami ir atitiko šalių finansavimo poreikius, taip suteikiant Europos pridėtinę vertę. Abiejose šalyse MFP turėjo teigiamą poveikį skolos tvarumui ir padėjo skatinti makroekonominį stabilizavimą. Sąlygos buvo tinkamos ir orientuotos į pagrindines reformų sritis. Operacijomis buvo remiami teigiami pokyčiai kai kuriose reformų srityse, nepaisant nevienodos pažangos įgyvendinant kitas konkrečias reformas. Žvelgiant iš regioninės perspektyvos, abiejų MFP teigiama įtaka ir jų išorinis poveikis Artimųjų Rytų ir Šiaurės Afrikos regionui buvo sunkiau išmatuojami ir daugiausia susiję su pasitikėjimu.
- **2010–2020 m. MFP operacijų metavertinimas.** Išorės tyrime daroma išvada, kad MFP operacijos buvo efektyvios, tinkamos ir nuoseklios ir kad jomis sukurta Europos pridėtinė vertė. Be to, nustatyta, kad MFP priemonė veiksmingai padėjo atkurti išorės tvarumą ir skatinti struktūrines reformas. Kartu tyrime pažymima, kad svarbu, jog šalyje partnerėje būtų prisiimama atsakomybė už reformas, siekiant užtikrinti ilgalaikį vykdomų politikos reformų poveikį. Tyrime taip pat pabrėžiama, kad gali prireikti daug laiko, kol MFP operacijos taps visiškai veiksnios, ir pateikiama keletas idėjų, kaip palengvinti greitesnę ir veiksmingesnę šios priemonės veikimą sudėtingomis geopolitinėmis aplinkybėmis. Vertinime pabrėžta, kad reikia didinti MFP matomumą paramą gaunančiose šalyse. Šiuo požiūriu 2021 m. lapkričio 16 d. Komisijos surengtas renginys, skirtas priemonės 30-osioms metinėms, taip pat buvo svarbi proga didinti informuotumą apie priemonę, taikomą už Europos Sąjungos ribų. Diskusijose apie ligšiolinius MFP pasiekimus ir galimas ateities strategijas dalyvavo paramą gaunančių šalių, konsultacinių įmonių, ES delegacijų ir valstybių narių aukšto lygio atstovai. Metodologiniu požiūriu MFP *ex post* vertinimai buvo atlikti itin kokybiškai, ypač po to, kai 2015 m. įsigaliojo „geresnio reglamentavimo“ gairės.

---

⁸ Visos *ex post* vertinimo ataskaitos skelbiamos Komisijos interneto svetainėje https://ec.europa.eu/info/evaluation-reports-economic-and-financial-affairs-policies-and-spending-activities_lt.

Papildoma informacija apie abu vertinimus pateikiama prie šios ataskaitos pridedamame Komisijos tarnybų darbiname dokumente ir bus pateikta su abiem vertinimais susijusiuose Komisijos tarnybų darbinuose dokumentuose, kai jie bus paskelbti.

5 BENDROS TENDENCIJOS, SUSIJUSIOS SU MFP PRIEMONE

5.1 MFP priemonės veikimas

2013 m. Bendrame Europos Parlamento ir Tarybos pareiškime dėl MFP⁹ pažymima, kad parama yra makroekonominio ir finansinio pobūdžio, ir aiškiai teigiama, kad ja „siekiama atkurti reikalavimus atitinkančių šalių ir teritorijų, patiriančių išorės finansavimo sunkumų, tvarią išorės finansų būklę“. Todėl siekiant MFP sėkmingai taikyti kaip skubią priemonę svarbu, kad ji būtų sutelkta veiksmingai ir laiku.

Tuo pat metu tiek Europos Audito Rūmų ataskaitoje, tiek MFP operacijų metavertinime (2010–2020 m.) buvo nurodyta, kad Europos Parlamento ir Tarybos vėlavimas priimti MFP sprendimus pagal įprastą teisėkūros procedūrą gali būti svarbus trūkumas, kai kalbama apie priemonę, kuria siekiama reaguoti į mokėjimų balanso krizę. Todėl Europos Audito Rūmai rekomendavo, kad „Komisija su savo teisėkūros partneriais turėtų išnagrinėti galimybes paspartinti vėlesnių MFP programų patvirtinimo procedūras, visų pirma skubaus finansavimo atveju“¹⁰.

Vis dėlto Komisija mano, kad patirtis, susijusi su COVID-19 MFP dokumentų rinkiniu ir naująja skubia Ukrainai skirta MFP, rodo, kad taikant esamą MFP struktūrą galima sudaryti sąlygas greitai priimti priemonę, jei visos institucijos sutinka visapusiškai pasinaudoti turimomis procedūrinio lankstumo galimybėmis. Abiem atvejais Komisija bendradarbiavo su Parlamentu ir Taryba siekdama susitarti, kad būtų naudojamos esamos skubos procedūros, kuriomis abiem teisėkūros institucijoms sudaromos sąlygos priimti su parama susijusius dokumentus per vieną mėnesį nuo Komisijos pasiūlymo pateikimo. Europos Parlamentas pritaikė specialią Darbo tvarkos taisyklių nuostatą (163 straipsnį), kuria Parlamentui leidžiama nedelsiant priimti sprendimą plenariniame posėdyje ir nereikia, kad jį iš pradžių priimtų Tarptautinės prekybos komitetas, kaip yra įprasta. Šis priėmimo procesas vyko greitai, nes visos institucijos suvokė, kad šiuo labai sudėtingu laikotarpiu reikia veikti skubiai.

Taigi, Tarybos ir Europos Parlamento darbo tvarkos taisyklėse yra numatyta pagreitinta procedūra, kuri reikalinga siekiant skubiai priimti sprendimus sudėtingu laikotarpiu. Pasirodė, kad laiku užmezgus ir palaikant konstruktyvų ryšį, galima surengti greitesnį priemonių priėmimo procesą pagal įprastą teisėkūros procedūrą, kurioje visapusiškai dalyvauja Europos Parlamentas. To nebūtų buvę, jei Komisija būtų pasiūliusi priemones remdamasi SESV 213 straipsniu (taikomu tais atvejais, kai reikia suteikti skubią finansinę paramą ir tik Tarybai patvirtinus MFP operaciją).

---

⁹ Bendras Europos Parlamento ir Tarybos pareiškimas, priimtas kartu su sprendimu, kuriuo Gruzijai suteikiama papildoma makrofinansinė parama (2013 m. rugpjūčio 12 d. Sprendimas Nr. 778/2013/ES), skelbiamas adresu <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013D0778&from=LT>.

¹⁰ Europos Audito Rūmų specialioji ataskaita Nr. 03/2017 skelbiama adresu https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR17_3/SR_TUNISIA_LT.pdf.

5.2 MFP 2021–2027 m. daugiametėje finansinėje programoje

ES kaimyninėse šalyse vis dar jaučiamas geopolitinis ir ekonominis nestabilumas. Situaciją dar labiau paaštrina COVID-19 pandemijos humanitarinės ir ekonominės pasekmės ir Rusijos invazijos į Ukrainą padariniai. Atsižvelgiant į tai, labai tikėtina, kad artimiausiais metais ES ir toliau reikės svarstyti MFP teikimą.

2021 m. birželio mėn. įsigaliojo naujoji Kaimynystės, vystomojo ir tarptautinio bendradarbiavimo priemonė „Globali Europa“ (toliau – KVTBP „Globali Europa“), ją oficialiai priėmus Tarybai ir Parlamentui. MFP priemonė ir toliau bus atskirta nuo KVTBP „Globali Europa“, o konkrečios MFP operacijos prireikus ir toliau bus vykdomos remiantis atskirais *ad hoc* sprendimais, remiantis Sutartyje numatytu teisiniu pagrindu. Vis dėlto nuo šiol MFP paskolos bus garantuojamos pagal naują išorės veiksmų garantiją, kuri buvo sukurta pagal KVTBP „Globali Europa“ reglamentą, taikant 9 % atidėjinių normą, kaip buvo anksčiau.

KVTBP „Globali Europa“: i) nustatyta, kad išorės veiksmų garantijos atidėjiniai finansuojami iš atitinkamų geografinių programų biudžeto, ir ii) apibrėžta bendra 10 mlrd. EUR riba, kuri gali būti panaudota išorės veiksmų garantijos atidėjiniams. Taip būtų veiksmingai ribojama MFP operacijų ir kitų priemonių (įskaitant Europos investicijų banko išorės skolinimą, EDVF+ ir Euratomo paskolas), kurios gali būti finansuojamos įgyvendinant esamą DFP, apimtis.

Išorės veiksmų garantija bus valdoma ne per Išorės veiksmų garantijų fondą, o per Bendrą atidėjinių fondą. Komisija ėmėsi vertinti su tuo susijusią riziką, atsižvelgdama į: i) naujas neapibrėžtųjų įsipareigojimų tvarkymo taisykles ir ii) specifinį poveikio Ukrainai ir regionui kontekstą. Ši rizika taip pat gali būti nagrinėjama atliekant būsimą KVTBP „Globali Europa“ reglamento laikotarpio vidurio peržiūrą.

6 ŽVILGSNIS Į ATEITĮ – MFP OPERACIJOS IR BIUDŽETO BŪKLĖ 2022 M.

2022 m. pradžioje Komisija priėmė du naujus pasiūlymus dėl MFP Moldovai ir Ukrainai, kurių vertė yra atitinkamai 150 mln. EUR ir 1,2 mlrd. EUR. 2021 m. lapkričio mėn., Moldovoje prasidėjus dujų krizei ir ekonomikai vis dar atsigaunant po pandemijos, buvo gautas prašymas dėl MFP, kuriuo remiantis Moldovai skirtą MFP sudarys 120 mln. EUR paskolų ir 30 mln. EUR dotacijų. Šios paskolos ir dotacijos bus išmokėtos trimis dalimis, kai bus įvykdytos iš anksto nustatytos sąlygos. Kovo 11 d. Moldova paprašė padidinti MFP, nurodydama Rusijos invazijos į Ukrainą ekonominius padarinius jos finansiniams poreikiams, įskaitant didelį pabėgėlių antplūdį. Moldovos prašyme buvo ypač pabrėžiamas dotacijų poreikis. Reaguojant į tai, stengiamasi papildyti esamą MFP platesniu paramos paketu, kuriuo būtų galima patenkinti prašymą suteikti daugiau dotacijų. Be to, MFP dotacijų dalis bus suteikta iš anksto, kad dviem pirmosiomis MFP dalimis (atitinkamai 15 mln. EUR ir 10 mln. EUR) būtų galima išmokėti daugiau dotacijų.

2022 m. vasario 24 d. Europos Parlamentas ir Taryba priėmė sprendimą dėl naujos skubios Ukrainai skirtos MFP, atsižvelgiant į konflikto su Rusija paaštrėjimo pavojų ir Ukrainos prarastą galimybę patekti į tarptautines kapitalo rinkas. Ši MFP buvo skirta 1,2 mlrd. EUR vertės paskolų forma; pirmoji jos dalis – 600 mln. EUR – buvo išmokėta 2022 m. kovo mėn., taip padedant padengti didėjančią Ukrainos finansavimo trūkumą dėl tebesitęsiančio konflikto su Rusija. Apskritai, Ukrainos valdžios institucijos ėmėsi veiksmų sutartai sąlygai įvykdyti. Tačiau dėl karo susidarė *force majeure* aplinkybės, sutrukdžiusios veiksmingai įgyvendinti struktūrines politikos priemones, nuo kurių priklauso antrosios MFP dalies išmokėjimas. Atlikusi išsamų vertinimą ir

pasikonsultavusi su Makrofinansinės paramos komitetu, Komisija vis dėlto nusprendė antrąją dalį – 600 mln. EUR – išmokėti skubos tvarka dar 2022 m. gegužės mėn.

2022 m. gegužės 30 d. Europos Vadovų Taryba pakartojo remianti Ukrainą ir nurodė, kad 2022 m. yra pasirengusi suteikti naują išskirtinę iki 9 mlrd. EUR siekiančią MFP.

Atsižvelgiant į politikos reformų pažangą ir politikos išankstinės sąlygos įvykdymą, 2022 m. gegužės 25 d. Tunisui buvo išmokėta paskutinė COVID-19 MFP dalis. Bosnijai ir Hercegovinai antroji MFP dalis dėl riboto reformų įgyvendinimo pasibaigus paramos laikotarpiui nebuvo išmokėta. Paskutinė Jordanijai skirtos MFP III operacijos dalis gali būti išmokėta iki 2023 m. balandžio mėn.

Komisija yra pasirengusi apsvarstyti visus būsimus prašymus dėl MFP ir, jei tinkama, reikalavimus atitinkančioms partnerėms pasiūlys naujas ir (arba) tolesnes MFP operacijas.

1 lentelėje pateikiama 2019 m., 2020 m., 2021 m. ir 2022 m. (negalutiniai duomenys) su MFP dotacijomis susijusių įsipareigojimų ir mokėjimų ir MFP paskolų išmokėjimo apžvalga. Numatoma, kad 2022 m. iš viso bus išmokėta 1 575 mln. EUR paskolų ir 25 mln. EUR dotacijų.

1 lentelė. Su MFP dotacijomis susiję įsipareigojimai ir mokėjimai ir MFP paskolų išmokėjimas 2019–2022 m. (EUR)¹¹

	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m. (negalutiniai duomenys)
Biudžeto įsipareigojimų asignavimai dotacijoms	27 000 000	20 000 000	227 200	50 000 000
Veiklos vertinimai, <i>ex post</i> vertinimai	125 900	293 900	227 200	Turi būti nustatyta
Kitos galimos MFP operacijos	–	–	–	30 000 000
Įsipareigojimai, iš viso	125 900	293 900	227 200	30 000 000
Nepaskirti biudžeto asignavimai	26 874 100	19 706 100		Turi būti nustatyta
Biudžeto mokėjimų asignavimai dotacijoms	27 000 000	27 000 000	362 400	25 000 000
Veiklos vertinimai, <i>ex post</i> vertinimai	304 949	284 600	362 400	–
MFP III Gruzijai (užbaigta)	–	5 000 000	–	–
MFP Moldovai (užbaigta)	10 000 000	10 000 000	–	–
MFP Moldovai	–	–	–	25 000 000
Kitos galimos MFP operacijos	–	–	–	–
Mokėjimai, iš viso	10 304 949	15 284 600	362 400	25 000 000
Nepanaudoti asignavimai dotacijoms	16 695 051	11 715 400		–
MFP paskolų išmokėjimas				
MFP III Gruzijai (užbaigta)	–	20 000 000	–	–
MFP Moldovai (užbaigta)	20 000 000	20 000 000	–	–
MFP IV Ukrainai (užbaigta)	–	500 000 000	–	–
MFP II Jordanijai (užbaigta)	100 000 000	–	–	–
MFP III Jordanijai ¹²	–	100 000 000	200 000 000	–
MFP II Tunisui (užbaigta)	300 000 000	–	–	–
MFP Moldovai	–	–	–	75 000 000
Skubi MFP Ukrainai	–	–	–	1 200 000 000
Išmokėta MFP paskolų, iš viso	420 000 000	640 000 000	200 000 000	1 275 000 000
COVID-19 MFP operacijos:				
MFP Gruzijai (iš dalies išmokėta)		75 000 000	–	–
MFP Moldovai (užbaigta)		50 000 000	50 000 000	–
MFP Ukrainai (užbaigta)		600 000 000	600 000 000	–
MFP Jordanijai (užbaigta)		150 000 000	50 000 000	–
MFP Tunisui (užbaigta)		–	300 000 000	300 000 000
MFP Albanijai (užbaigta)		–	180 000 000	–
MFP Bosnijai ir Hercegovinai (iš dalies išmokėta)		–	125 000 000	–
MFP Kosovui (užbaigta)		50 000 000	50 000 000	–
MFP Juodkalnijai (užbaigta)		30 000 000	30 000 000	–
MFP Šiaurės Makedonijai (užbaigta)		80 000 000	80 000 000	–
Išmokėta MFP paskolų, iš viso	420 000 000	1 675 000 000	1 665 000 000	1 575 000 000

¹¹ Lentelėje neatsižvelgiama į jokių pasiūlymus dėl naujų MFP operacijų po 2022 m. birželio 1 d.

¹² Trečioji 200 mln. EUR dalis lieka galioti iki 2023 m. balandžio mėn.